

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพไว้ใน มาตรา 43 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุขประเภอก การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือขัดขวางไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน”

การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตของผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นธนาคารพาณิชย์ และผู้ประกอบธุรกิจที่มีธนาคารพาณิชย์ ย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพได้อย่างเสรี แต่การประกอบอาชีพดังกล่าวจะต้องกระทำด้วยความสุจริต และจะต้องเป็นการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม และต้องไม่ประกอบธุรกิจที่เป็นการเอารัดเอาเปรียบแก่ประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคด้วย

และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติหลักขั้นพื้นฐานในเรื่องสิทธิความเป็นส่วนตัวไว้เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว โดยเฉพาะในปัจจุบันมีการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวในส่วนของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นจำนวนมากขึ้น จึงถือว่าสิทธิในความเป็นส่วนตัวนี้ถือว่ามีสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ซึ่งสิทธิในความเป็นส่วนตัวหรือสิทธิส่วนบุคคลนี้ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 35 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้ “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ดังนั้นการใช้บัตรเครดิตถือเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีการป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวในการที่ผู้บริโภคใช้บัตรเครดิตตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 35 บัญญัติไว้ เช่น เพื่อป้องกันการรวบรวมหมายเลขบัตรเครดิตและข้อมูลส่วนตัวอื่นๆ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพื่อนำไปสร้างฐานข้อมูลประวัติลูกค้าขึ้นมาใหม่แล้วนำไปขายให้กับบริษัทอื่น เป็นต้น

ปัจจุบันการใช้บัตรเครดิตเพื่อชำระค่าสินค้าหรือบริการเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น จนกลายเป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการบริโภคของประชาชนจำนวนมาก เนื่องจากคุณสมบัติพิเศษของบัตรเครดิต คือ ความสะดวกในการชำระค่าสินค้าและบริการแทนเงินสดที่สามารถนำไปใช้ได้ทั่วโลก โดยผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องถือเงินสดเป็นจำนวนมากในการนำไปซื้อสินค้า และเนื่องจากการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตเป็นการทำธุรกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ จึงสามารถช่วยลดต้นทุนในการพิมพ์ธนบัตรได้อีกทางหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันบัตรเครดิตก็คือสินเชื่อประเภทหนึ่ง ซึ่งเปรียบเสมือนการนำเงินในอนาคตมาใช้ ซึ่งหากผู้บริโภคใช้บัตรเครดิตมากเกินไปจนเกินความสามารถในการผ่อนชำระ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคบางกลุ่มที่มีบัตรเครดิตหลายใบ ปัญหาที่ตามมาก็คือปัญหาการติดตามทวงหนี้ที่มักจะมาพร้อมกับค่าธรรมเนียมต่างๆที่เกิดขึ้น

และจากการขยายตัวของเศรษฐกิจตลอดจนการพัฒนาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตภายในประเทศขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้สถิติปริมาณบัตรเครดิตในปี พ.ศ. 2554 ที่ผ่านมามีเพิ่มขึ้นถึงประมาณ 15.3 ล้านใบต่อปี โดยผู้ประกอบการบัตรเครดิตที่เป็นธนาคารพาณิชย์และที่มีชื่อเป็นธนาคารพาณิชย์ต่างใช้วิธีการในการที่จะผลักดันบริการบัตรเครดิตของตนออกแข่งขันแข่งชิงลูกค้ากันอย่างแพร่หลาย ส่วนหนึ่งเกิดจากผลประโยชน์ที่จะได้รับ โดยประโยชน์ที่ผู้ออกบัตรเครดิตจะได้รับจากการให้บริการ คือ รายได้จากค่าธรรมเนียมซึ่งแยกออกได้เป็น 2 ทาง คือ ค่าธรรมเนียมแรกเข้าและค่าธรรมเนียมรายปีที่เรียกเก็บจากร้านค้า ไม่ว่าจะมีการใช้บัตรเครดิตหรือไม่ก็ตาม และค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากร้านค้า โดยผู้ออกบัตรแต่ละรายจะมีอัตราค่าธรรมเนียมเรียกเก็บที่แตกต่างกันออกไปตามแต่วัตถุประสงค์ของการเลือกกลุ่มลูกค้าเป้าหมายและประเภทของบัตรเครดิตที่ออกให้ นอกจากนี้ยังมีรายได้อีกส่วนหนึ่ง คือ ดอกเบี้ยที่ได้มาจากการใช้บัตรเครดิตเบิกเงินสดล่วงหน้าหรือการใช้บริการบัตรเครดิตเกินวงเงินที่กำหนด ซึ่งผู้ถือบัตรจะต้องเสียดอกเบี้ยในส่วนที่เกินไปนั้น หรือดอกเบี้ยจากการชำระเงินล่าช้านับจากวันที่ทางผู้ออกบัตรเรียกให้ชำระเงิน

ในด้านของร้านค้าผู้รับบัตรเครดิต ประโยชน์ที่ได้รับจากการรับบัตรเครดิตเพื่อชำระค่าสินค้าหรือค่าบริการจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าซึ่งจะช่วยจูงใจลูกค้าให้มาใช้บริการที่ร้านตนมากยิ่งขึ้นเพราะแม้ไม่มีเงินสดก็สามารถซื้อสินค้าหรือใช้บริการได้ ซึ่งปัจจัยเรื่องความสะดวกถือว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่สุด

การแข่งขันในธุรกิจบัตรเครดิตที่เป็นไปอย่างรุนแรง ทำให้มีการพัฒนารูปแบบให้บริการใหม่ ๆ มีการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกด้วยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ ลดเงื่อนไขผ่อนปรนหลักเกณฑ์การให้บริการลงเพื่อเป็นการจูงใจลูกค้า ทำให้บัตรเครดิตสามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถือบัตรได้มากขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ลดลงอย่างมากในปัจจุบัน การมีบัตรเครดิตมากประเภทขึ้นจึงมีผู้ถือบัตรจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย มีร้านค้าหรือสถานบริการที่รับบัตรกระจายออกไปเป็นจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกันเมื่อผู้บริโภคใช้บัตรเครดิตเป็นจำนวนมากย่อมสะท้อนปัญหาของการขาดวินัยการใช้จ่ายเงินของประชาชนเนื่องจากความสะดวกสบายของการชำระค่าสินค้าหรือบริการด้วยบัตรเครดิตแทนเงินสด และเมื่อถึงกำหนดเวลาในการชำระเงินคืนตามการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต หากผู้ใช้บัตรไม่สามารถชำระเงินคืนได้ตามกำหนดก็จะถูกคิดดอกเบี้ย เบี้ยปรับ หรือค่าธรรมเนียมต่างๆที่ตามมาอีกมากมาย และหากผู้ถือบัตรไม่สามารถที่จะชำระเงินจำนวนดังกล่าวตามบัตรเครดิตให้แก่ผู้ออกบัตรได้เลย ปัญหาที่ตามมาก็คือการถูกฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป ซึ่งในปัจจุบันมีคดีฟ้องร้องเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิตของผู้บริโภคที่ค้างอยู่ในศาลเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2554 ที่ผ่านมามีการฟ้องคดีบัตรเครดิตสูงถึง 92,680 คดี แสดงให้เห็นว่าปัญหาที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิตที่ขาดวินัยทางการเงินของผู้บริโภคย่อมส่งผลกระทบต่อตัวผู้ใช้บัตรเครดิตเอง โดยตรงและยังส่งผลกระทบต่อผู้ออกบัตรและร้านค้าผู้รับบัตรทำให้ได้รับความเสียหายเนื่องจากไม่ได้รับชำระหนี้

นอกจากนี้การใช้บัตรเครดิตยังได้ถูกใช้เป็นช่องทางในการกระทำทุจริตหลอกลวงหรือฉ้อโกงในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการทุจริตในขั้นตอนการสมัครเป็นสมาชิกบัตร เช่น การปลอมแปลงเอกสารซึ่งใช้ประกอบเป็นหลักฐานในการพิจารณาอนุมัติบัตรเครดิต หรือการให้ข้อมูลอันเป็นเท็จด้วยวิธีการต่างๆอันเกิดจากความตั้งใจของตัวลูกค้าเองหรือเกิดจากความร่วมมือของตัวแทนขาย หรือจากความร่วมมือจากพนักงานขององค์กรผู้ออกบัตร เป็นต้น หรือการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับบัตรเครดิตในทางอาญา เช่น มีการปลอมแปลงตัวบัตรเครดิต ลักขโมยบัตรเครดิต ฉ้อโกงบัตรเครดิต เป็นต้น จนเป็นเหตุให้ผู้ประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบการต่างๆ ตลอดจนประชาชนได้รับความเดือดร้อนและส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศต่อไปได้

ดังนั้น การใช้บัตรเครดิตแม้จะเป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในชีวิตของผู้คนในปัจจุบันก็ตาม แต่หากไม่มีการศึกษาและทำความเข้าใจในการใช้บัตรเครดิต ไม่มีการกำหนดมาตรการลงโทษสำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิตที่เป็นการเฉพาะ ไม่มีมาตรการคุ้มครองประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภคให้มีความชัดเจน ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาหลายประการตามมาได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรศึกษาทำความเข้าใจในการใช้บัตรเครดิตและควรมีการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต พ.ศ. ... ในประเทศไทยเพื่อนำไปบังคับใช้กับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตให้มีความเหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี ประวัติความเป็นมาของบัตรเครดิตและการทำธุรกรรมบัตรเครดิต กรณีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์

1.2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตในประเทศไทยและต่างประเทศ กรณีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของบัตรเครดิต คุณสมบัติของผู้บริโภคในสัญญาบัตรเครดิตและเงื่อนไขในสัญญาบัตรเครดิต การควบคุมดอกเบี้ยและเบี้ยปรับในการทำสัญญาบัตรเครดิต และกระบวนการฟ้องคดีผู้บริโภค กรณีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์

1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

เนื่องจากบัตรเครดิตเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย แต่ยังไม่มีความคุ้มครองประชาชนผู้บริโภคอย่างเพียงพอ เป็นเหตุให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรม และส่งผลกระทบต่อทางสังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม จึงต้องมีการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต พ.ศ. ... เพื่อนำมาบังคับใช้กับการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตโดยตรงในส่วนที่เกี่ยวกับความหมายของบัตรเครดิต คุณสมบัติของผู้บริโภคในสัญญาบัตรเครดิตและเงื่อนไขในสัญญาบัตรเครดิต การควบคุมดอกเบี้ยและเบี้ยปรับในการทำสัญญาบัตรเครดิต และกระบวนการฟ้องคดีผู้บริโภค กรณีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะใช้วิธีการศึกษาโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารในรูปแบบของตำรากฎหมาย ประมวลกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ วารสารทางวิชาการสาขานิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ต่างๆ ซึ่งเอกสารทั้งหมดนี้จะได้นำมาประมวลเป็นข้อมูลเพื่อวิเคราะห์หาข้อสรุปและนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

1.5 ขอบเขตการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎี ประวัติความเป็นมาของบัตรเครดิต การทำธุรกรรมบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ และมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิตทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ โดยกฎหมายในประเทศไทยได้ศึกษาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ประกาศกระทรวงการคลัง และในต่างประเทศได้ศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎี ประวัติความเป็นมาของบัตรเครดิตและการทำธุรกรรมบัตรเครดิต กรณีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์

1.6.2 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตในประเทศไทยและต่างประเทศ กรณีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์

1.6.3 ทำให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับความหมายของบัตรเครดิต คุณสมบัติของผู้บริโภคในสัญญาบัตรเครดิตและเงื่อนไขในสัญญาบัตรเครดิต การควบคุมดอกเบี้ยและเบี้ยปรับในการทำสัญญาบัตรเครดิต และกระบวนการฟ้องคดีผู้บริโภค กรณีบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์

1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น